

Владан Станковић*

Институт за политичке студије у Београду

COVID-19: ПОЛИТИКА СТРАХА ОД СМРТИ

Сажетак

Научни рад који је пред нама позабавио се глобалним феноменом пандемије вируса COVID-19 (неки га још зову и: SARS-2). Предмет истраживања овог научног рада усредсредило се на домаћаје COVID-19 да преко глобалне панике страха од смрти утиче на многобројне аспекте друштвеног живота: глобалне промене, политику, право, безбедност, тзв. „социјалне контакте“... *Временски опсег* ограничен је на последњих годину дана, са повременим истраживачким излетима 10-15 година пре настанка разматране појаве, а *просторни оквир* односи се на читав свет. Истраживање настоји да на мултидисциплинаран начин понуди одговор на *проблемско питање*: „Како глобални феномен страха од смрти, изазван пандемијом вируса COVID-19, утиче на друштвене промене?“, пружајући тако *научни и друштвени допринос* разматраној појави. Аутор је у раду пошао од читавог низа логичких метода (индуктивно и дедуктивно закључивање, генерализација и аналитички приступ) користећи методе и из друштвених, правних и политичких наука (метод посматрања, статистички метод, упоредни приступ, позитивистичко и циљно тумачење, институционални приступ...)

Кључне речи: COVID-19, епидемије, друштвени односи, безбедност, глобализација, социјална контрола.

* stvlada@sbb.rs

Истраживање настоји да створи увид у званичну и незваничну верзију догађаја у вези са епидемијом „Корона-вируса“, и да тако омогући стварање једне целовитије слике стања у друштву након појаве „глобалне пандемије COVID-19“.

ЗВАНИЧНА ВЕРЗИЈА ДОГАЂАЈА

Први регистровани случајеви „Корона-вируса“ забележени су 31. децембра 2019. године (отуд: COVID-19) у кинеском граду Вухану, у средишњој провинцији Хубеј. (Schumaker 2020). Стицај првих случајева довођен је у везу са великом пијацом морских плодова и животиња у том граду. Званичне сумње указивале су на животињско порекло вируса: да је вирус кроз ланац исхране са животиње прешао у човека. Прва су истраживања методом поређења генетских секвенци новог вируса и других узорака показале изразиту сличност са SARS-CoV-2 (79,5%) и вирусом „Короне слепих мишева“ (96%). Из тога је изведен закључак да вирус потиче од слепих мишева, при чему се не искључује ни посредни домаћин – сисар из реда тапкара *панголин* или „љускави мравојед“, чије се месо користи у исхрани локалног становништва. (Nguyen et al, 2020).

СИМПТОМАТОЛОГИЈА

COVID-19 представља вирус из групе „Корона вируса“ који доводи до тешке респираторне инфекције: упале плућа и дисајних органа. Геномско секвенцирање је показало да се ради о позитивном, једноланчаном РНК корона вирусу.

Вирус се веома лако преноси: најчешће кроз непосредну комуникацију међу људима (на раздаљини до 1,8 метара), и то капљичним путем када инфицирана особа кашље или кија, као што је то у случају сезонског грипа или осталих респираторних патогена. Ослобођене капљице могу да дођу у директан контакт са устима, носем или очима блиске особе, или могу бити удахнуте у плућа. До инфекције може доћи и уколико особа дотакне површину на којој се налази вирус и потом додирне очи, нос или уста (Internacionalna federacija farmaceuta [IFF] 2020, 4). Неке студије указују да вирус на

контаминираним предметима може остати и неколико дана, па чак и недеља.¹

Период инкубације у телу жртве траје 2-14 дана. Током трајања инкубације у периоду од 14 дана особи која има инфекцију COVID-19 могу се развити симптоми као што су: кашаљ, отежано дисање, повишена температура, грозница, главобоља, губитак чула укуса и мириса... Готово обавезна пропратна појава инфекције је упала плућа (тзв. *вирусна пнеумонија*). Вирус се потом шири и на друге органе, а тешке клиничке слике бележе и оштећења панкреаса, јетре, бубрега, па чак и тестиса.² Ова инфекција може да изазове озбиљне здравствене последице код лица са ослабљеним имунолошким системом, код старих и оних са хроничним здравственим проблемима као што су: дијабетес, рак, хронична болест плућа и др.³

Најчешћи симптоми COVID-19 су: повишена температура, кашаљ и кратак дах (IFF 2020, 8). Код људи је познато да неколико корона-вируса узрокује респираторне инфекције у распону од обичне прехладе до тешких болести као што су „Респираторни синдром Блиског Истока“ [MERS] и „Тешки акутни респираторни синдром“ [SARS] (World Health Organization [WHO], 2020).

У већини случајева долази до благих симптома (WHO 2020). Смртност се процењује на 1–5% потврђених случајева, али варира у зависности од старости пацијента и његовог хроничног здравственог стања. У спроведеним истраживањима убедљива већина заражених спада у асимптоматске, тзв. „благе

1 „Неке студије о другим корона вирусима, попут Sarsa i Mersa, показују да они могу да опстану на металу, стаклу и пластици чак девет дана, ukoliko se ove površine ne dezinfikuju. Nekad mogu da opstanu i 28 dana na niskim temperaturama. (...) Istraživanje Ministarstva zdravlja Sjedinjenih Država pokazalo je da SARS-COV-2 virus opstaje duže na kartonu do 24 sata, a dva do tri dana na plastici i čeličnim površinama. U istraživanju piše i da virus može da opstane ovako dugo i na kvakama i radnim površinama koje su presvučene plastikom ili laminatom, ali i na nekim drugim tvrdim površinama.“ видети више у: „Korona virus; Koliko se dugo zadržava na čvrstim površinama?“. *BBC news*. 30. mart 2020, <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-51946769>

2 „Nekako je prošlo nezapaženo da ovaj virus napada mozak, bubrege, testise... Ovo je jedini respiratorni virus koji napada testise. Videćemo kako će ovi mladi ljudi koji su preležali virus regovati na to... Nikada nisam video ovakav virus – naveo je Nestorović.“ у: S.M.L. „Korona napada testise – dr Nestorović otkrio šokantnu istinu o virusu“. видети више у: *Blic*. <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/korona-napada-testise-dr-nestorovic-otkrio-sokantnu-istinu-o-virusu/xhert1m>, 01.07.2020)

3 Симптоми заразне болести COVID-19

случајеве“ или у симптоматске случајеве класичне прехладе.⁴ Смртност у просечној старосној групи варира око 2%. Ипак, најтежи пацијенти, који се због тешких проблема са дисањем пребацују на респираторе, бележе смртност изнад 50%,⁵ а није изнађена успешна терапија лечења пацијената из ове групе, што посебно забрињава.

Последњи статистички подаци⁶ бележе раст оболелих у читавом свету и тренутно се ради о 23 милиона инфицираних. Међу њима је чак 800.000 преминулих, што указује на смртност од око 4%.⁷

ШИРЕЊЕ ЗАРАЗЕ И БЕЗБЕДНОСНА ПРЕВЕНЦИЈА

Побројани симптоми омогућили су брзо ширење заразе. Масовни туризам, пословне комуникације и спортска надметања лако су пренели корона-вирус у Јужну Кореју, Сингапур, Индију, Иран и Европу.⁸ Већ до краја фебруара 2020. године ситуација у северној Италији постала је алармантна (Beta, 2020). „(...) од 1. марта до 12. априла умрло (је у Бергаму, прим. В.С) 795 суграђана, што је више од званичних података о броју преминулих у том граду (272)“ (Hina 2020). Сви су ови

4 “Finally, the bottom of the pyramid represents the likely largest population of those infected with either mild, non-specific symptoms or who are asymptomatic. Quantifying the extent of infection overall in the population requires random population surveys of infection prevalence.” видети више у: Ilaria Dorigatti et al. *Report 4: Severity of 2019-novel coronavirus (nCoV)*. Imperial College London. COVID-19 Response Team. 10. February 2020, p. 2-3.

5 „Уопштено говорећи, 40 до 50 одсто пацијената са тешким респираторним стањем умре на респиратору, тврде експерти. У Нјујорку је 80 одсто пацијената на респираторима преминуло, наводе градски и државни званици. И у другим крајевима САД, пријављено је више смртних случајева на респираторима, него пре, рекао је Albert Rizo, водећи медицински званичник Америчке асоцијације за плућне болести. Слични извештаји стижу из Кине и Велике Британије. У једном британском извештају, наводи се да је смртност на респираторима 66 одсто. У једном, додуше малом истраживању у Вухану у Кини, где се зараза појавила, наводи се cifra од 86 одсто смртних случајева.“ видети више у: Асошијетед Прес. „Поједини лекари доводе у питање коришћење респиратора“. *Voice of America*. 12. април 2020. <https://www.glasamerike.net/a/neki-lekari-dovode-u-pitanje-kori%C5%A1%C4%87en-je-respiratora/5369208.html>

6 Подаци су из друге половине августа месеца 2020. године.

7 „Коронавирусом је широм света заражено више од 23 милиона људи, а до сада је од последица инфекције преминуло 800.000.“ видети више у: Ројтерс. „Више од 1000 нових случајева у Италији, две особе преминуле у Црној Гори“. *PTC*. 22.08.2020)

8 “After hitting China in January 2020, COVID-19 severely outbreaked in countries like South Korea, Iran, and Italy in late February and early March, 2020.” видети више у: Indranil Chakraborty, Prasenjit Maity. „COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention“. *Science of the Total Environment*. Volume 728. Elsevier, 1. August 2020, p. 2

догађаји створили праву светску панику, а прогнозе су биле катастрофичне. Процењено је да би смртност могла да досегне и троцифрене проценте. Са линеарним растом заражених повећавао се и број најтеже оболелих. Посебно је порасла тражња за целодневном болничком негом у специјализованим установама за праћење, надзор и лечење COVID-19. У Италији и још неким земљама Европске уније најтежи болесници, због преоптерећених капацитета здравственог збрињавања, нису успевали да добију адекватну болничку помоћ, па су умирали у својим домовима, препуштени сами себи. Осећај беспомоћности ширио се планетом, баш као и страх од смрти, који је захватио како народ тако и владајуће елите, које су имале посебан терет одговорности да спрече најјрњи сценарио. Показало се да је за третирање најтежих болесника неопходна прибавити знатно више респиратора, који би омогућили вештачки унос кисеоника. Широм света владе држава панично су настојале да на дефицитарном тржишту респиратора прибави бар још неки апарат више (The Guardian, 2020).

Комуникације у затвореном простору: посете пацијентима, јавне манифестације у затвореном, пословне сесије... шириле су прогресивно вирус међу становништвом. Светска здравствена организација издала је препоруку земљама-чланицама организације да морају предузети рестриктивне мере како би зауздале епидемију, која је проглашена „глобалном пандемијом“. Било је потребно одмах и неизоставно увести такве мере којима би се прогресија „Корона-вируса“ успешно сузбила.

Владе држава приступиле су различитим стратегијама „сузбијања глобалне пандемије“. У основи су се искристалисала два приступа решавању проблема. Многе од држава настојала су да комбинују оба метода, док су се друге, више или мање успешно, придржавале једног од њих. Први тип управљања кризом изазваног COVID-19 је тзв. „Кинески модел“. Он је подразумевао радикалне мере у сузбијању заразе. Уведено је ванредно стање, а након тога, убрзо и полицијски час. Ограничено је кретање људи (Крамер et al, 2020). Становништво је подвргнуто масовном тестирању. Тежи случајеви су одмах издвајани из комоције приватности и смештани у специјализоване карантине и

у импровизована масовна лечилишта (у сале, дворане и спортске хале) (BBC 2020). У најекстремнијој варијанти је за извесне старосне групе, попут најстаријих, уведена тотална забрана кретања. Ограничен је или потпуно обустављен јавни саобраћај.⁹ Затворене су школе, позоришта, биоскопи,.. обустављена спортска такмичења и до даљњег одложене јавне манифестације. Била је ово, јавна демонстрација силе државног *imperiuma* над приватношћу свакодневног живота човека и грађанина. Други модел подразумева третман COVID-19 као и сваког другог сезонског вируса са појачаним притиском ка самоодговорности кроз самоизолацију.¹⁰ Донете су блаже мере које су подразумевале рестрикције окупљања већег броја људи у затвореном простору, али школе, јавни саобраћај и пословне активности веће групе људи нису обустављане. То је тзв. „Шведски модел“ (Kamerlin, Kasson 2020). Овај модел допуштао је рад вртића и школа уз придржавање минималне удаљености међу децом, најчешће тако што је број деце у групама преполовљен. Шведски модел подразумевао је, такође, обуставу великих спортских надметања и културалних манифестација..

Поред ових, владе држава чланица СЗО прописале су читав сет мера превентивне здравствене заштите: ношење маски и рукавица, обавезну хигијену руку коришћењем асепсола, 70% апотекарског алкохола, раствора водоник-пероксида и слично. Грађанима се препоручивало да без икакве преке потребе не напуштају своја боравишта и да пословне активности обављају од својих кућа (уколико је то могуће). У земљама које су преузеле „Кинески модел“ деци је организована настава од куће

9 “The Chinese government has adopted extreme measures to mitigate outbreak. On 23 January 2020, the local government of Wuhan suspended all public traffics within the city, and closed all inbound and outbound transportation. Other cities in Hubei province announced similar traffic control measures following Wuhan shortly.” Више видети у: Lin, Qianying & Zhao, Shi & Gao, Daozhou & Lou, Yijun & Yang, Shu & Musa, Salihu & Wang, Maggie & Wang, Weiming & Yang, Lin & He, Daihai. „A conceptual model for the outbreak of Coronavirus disease 2019 (COVID-19) in Wuhan, China with individual reaction and governmental action.“. *International Journal of Infectious Diseases*. Volume 93: 211-216, Elsevier, April 2020, p. 211.

10 “Governments around the world have, therefore, recommended that individuals with at least one of these factors self-isolate for prolonged periods of time to not only reduce the risk contracting severe COVID-19, but also prevent any sudden increase in demand for critical care in hospitals, which could overwhelm health systems.” Више видети у: Katalin Gémes, Mats Talbäck, Karin Modig, Anders Ahlbom, Anita Berglund, Maria Feychting, Anthony A. Matthews. “Burden and prevalence of prognostic factors for severe COVID-19 in Sweden”. *European Journal of Epidemiology*. Vol. 35: 401-409, Springer, 2020, p. 401.

(тзв. *online-настава*), у неким земљама уведен је свакодневни полицијски час у послеподневним часовима и целодневни викенд-полицијски час... Медијска пропаганда имала је за циљ да људе опомене, застраши и едукује. Организацију тзв. „Кризног штаба“, састављеног од епидемиолога, вирусолога, пулмолога... пратиле су редовне конференције за штампу које су имале за циљ да обавесте становништво о стању и предузетим мерама здравствене заштите. Становништву је саветовано да зарад оснаживања имунитета, и онемогућавања инфекцијске порозности организма, уносе повећане дозе витамина С (+прополис), комбинацију витамина А+D3, цинк-селен и магнезијум-препарате.

Посебне, проширене, мере безбедносне заштите становништва предузимане су у *откривању емитера заразе*. У земљама које су преузимале мере из „Кинеског модела“ ванредним стањем поверена су цезаристичка овлашћења „Кризном штабу“, министру здравља, министру полиције и војске. Специјални тимови здравствених инспектора улазили су у трагове комуникације заражених како би се сва лица са којима је заражени остварио контакт „ставила под контролу“, и вирусолошки неутралисала. Све побројане мере подразумевале су битна ограничења људских права и њихово кршење... (Cohen and Kupferschmidt 2020, 1287-1288).

НЕЗВАНИЧНЕ ВЕРЗИЈЕ ДОГАЂАЈА И ГЛОБАЛНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Овде ће најпре бити разматране: шпекулације, предвиђања и закључивања у вези последица које глобална пандемија изазива у друштвеним односима.

НЕЗВАНИЧНЕ ВЕРЗИЈЕ ДОГАЂАЈА

Незваничне верзије догађаја настоје да на основу чињеница, логике и последица дају одговоре на главна проблемска питања у вези епидемије корона-вирусом. Демократизација простора јавног саопштавања информација омогућила је њихов велики утицај посебно у случају епидемије глобалних размера какав је COVID-19.

Популациона и демографска разматрања највише се заокупљала критичку јавност када је реч о корона-вирусу. Међу свим питањима *морталитет* заузима убедљиво прво место у разматрању појаве, што је негде и логично. Аналитичке службе поуздано су утврдиле да смртност не прелази 4% у укупној маси заражених (у већини земаља то је 1-2%).¹¹ Зараза се лако преноси, па прети опасност да апсолутна бројка смртности буде велика, и да се она прогресивно увећава. Потврђено је да је исход болести кобан по слабе (хроничне болеснике) и истрошене организме. То су махом стара лица, па је опасност највећа у старачким домовима где се зараза лако шири, а исход је фаталан (I.Š.M. 2020). Истовремено, заражена лица са јаким имунитетом (посебно људи средње доби и млађи) најчешће вирус „изнесу на ногама“, а деца, посебна она предшколског и основношколског узраста, веома ретко осете било какве индикације (деца су због тога и најефикаснији преносиоци).¹² Управо из свих побројаних разлога многи су у епидемији корона-вируса видели „Малтузијанске узроке“ демографске редукације становништва, посебно старих и немоћних. Чињеница да је преко 50% свих умрлих из старачких домова, и да је поред свих предузетих мера смртност највећа у болницама где леже тешки болесници али и по старачким домовима, натерала је многе на шпекулације да је реч о „тихом растерећењу социјалних буџета“ у посусталим неолибералним капиталистичким привредама (Erdogdu 2020).

Из сазнања да на COVID-19 не делују ефикасно ултравиолентни зраци извучене су одређене претпоставке. Наиме, истраживања доказују да вируси настали из природних услова показују слабу отпорност на повишеним температурама. Ултравиолентна зрачења (UV) у зони „црвеног“ изнад 6 (+6) за

11 „Koronavirus usmrtio je 3,4 odsto zaraženih, što je daleko više nego što je stopa smrtnosti od sezonskog gripa”, rekao je generalni direktor SZO doktor Tedros Adanom Geberejesus na konferenciji u Ženevi.“ Више видети у: N1, 2020. SZO: Smrtnost od korona virusa veća nego od sezonskog gripa. <http://rs.n1info.com/Zdravlje/a574662/SZO-Smrtnost-od-koronavirusa-veca-ne-go-od-sezonskog-gripa.html>

12 : „Iako COVID-19 kod dece ne poprima ozbiljne razmere, u smislu razvijanja težih simptoma bolesti, ona se itekako mogu inficirati i oboleti, kaže u intervjuu za Radio Slobodna Evropa doktor Barun Matema (Mathema), naučnik i istraživač infektivnih bolesti na Univerzitetu Kolumbija u Sjedinjenim Američkim Državama. Otrprike oko šest odsto infekcija koje su dovele do ozbiljnog oboljevanja je registrovano kod dece, tako da kod njih većim delom bolest ne poprimi užasne razmere...” видети више у: Mila Đurđević. „Dr Braun Matema za RSE: Deca i korona-virus“, *Radio Slobodna Evropa*, 03.03.2020

вирусе настале из природних услова делују погубно, тако да вирус слаби и нестаје уколико је осунчаност висока (видети: Türsen et al, 2020, 2163). Истраживања везана за утицај UV-зрака на COVID-19 указују на изузетно високу отпорност вируса и при температурама од преко 70°C.¹³ Ово је многе научнике натерало на закључак да COVID-19 или SARS-2 није настао из природног окружења, већ у специјалним лабораторијским условима. У том случају се ради о „вештачком вирусу“ (*Radio televizija Pančevo*, 2020). Стручњаци за безбедност иду и корак даље и тврде: пошто је вирус произведен у лабораторијским условима, мала је могућност да се исти случајно затекао у спољашњем окружењу. Према њима: вирус је пуштен из лабораторије у Вухану. То би значило да је реч о *биотероризму*, и још даље, многи међу заступницима ове тезе тврде да је реч о првом *биотерористичком рату* који је захватио читаву планету.¹⁴ Из овога се даље намеће питање: Које је у интересу да се један овакав вирус са погубним дејствима по животе и здравље људи ослободи и пусти међу становништво?

Незванична верзија догађаја посебно се критички осврнула на кораке влада да крше људска права под изговором „глобалне пандемије“. Владе су се позвале на уставну категорију „спречавање ширења заразних болести“ како би увеле ванредно стање, и редуковала људска права и слободе. Забрана слободе кретања, полицијски час, присилно смештање у колективни карантин, наплаћивање новчаних казни за баналне прекршаје, праћење друштвених контаката, видео надзор и технолошко праћење људи, забрана путовања, присилно тестирање људи, забрана исповедања вере, обавезна вакцинација читавих друштвених слојева,.. само су неке од мера које су владе предузеле, или намеравају да предузму,

13 „(...) grupa istraživača sa Univerziteta u Marseju dokazala je da korona virus može da preživi dugotrajno izlaganje visokim temperaturama. Naime, oni su zagrevali korona virus na 56 stepeni tokom 30 minuta, zatim na 60 stepeni tokom 60 minuta i na 92 stepena (tačka ključanja vode) tokom 15 minuta i otkrili da visoke temperature jesu značajno smanjile efikasnost virusa. Međutim, on je sve vreme bio u stanju da se replicira, tj. da započne još jedan krug infekcije u svom domaćinju. Samo tokom protokola grejanja korona virusa na 92 stepena, COVID-19 je bio potpuno uništen.“ Видети више у: Т. Т. 2020. Ово је температура коју ни корона не може да преживи: Не, лето нам неће помоћи у сузбијању вируса“, <https://www.telegraf.rs/zivot-i-stil/zdravlje/3206138-ovo-je-temperatura-koju-ni-korona-ne-moze-da-prezivi-ne-letu-nam-nece-pomoci-u-suzbijanju-virusa>

14 Занимљива сазнања на ову тему изнели су: Gary Ackerman, Hayley Petreson. “Terrorism and COVID-19: Actual and Potential Impacts”. *Perspectives on Terrorism*. Volume 14, Issue 3: 59-73. Institute of Security and Global Affairs, Universiteit Leiden. 2020.

након увођења ванредног стања. Посебно је под удар дошло право човека и грађанина да се лечи и да пристане да буде лечен. Ради се о једном од најизворнијих људских права – право неповредивости телесног и психичког интегритета личности, које подразумева да свако по сопственом нахођењу, својом вољом, може истаћи захтев да буде подвргнут лечењу.¹⁵ Истовремено, нико не може бити натеран на лечење уколико то не жели. Међутим, како је реч о епидемији COVID-19 владе држава-чланица СЗО ово право релативизују и истичу да оно важи само уколико се њиме не нарушавају права других људи.¹⁶ Према критичарима ових мера глобална агенда је (зло)употребила „глобалну пандемију“ како би укинула гарантована људска права. Масовна сикјуритизација под изговором пандемије смртоносног вируса темељи су једног новог, глобалног и тоталитарног поретка. Обавезно вакцинисање читаве популације требала би да буде завршна фаза читаве агенде у којој би корист имале мултинационалне фармацеутске куће (тзв. „фармако-мафија“). „Кинески модел“ борбе са опасном болешћу, постао је узор многим другим државама, а сама Народна Република Кина важи за земљу са богатом традицијом имплементације глобалних агенди: од присилне индустријализације и урбанизације, преко строгог ограничења рађања до најновијих модела праћења, надгледања и идентификације својих становника (Smith, Fallon 2020).

Индикације које изазива COVID-19 веома су сличне последицама гушења гасом Сарин, па су неке претпоставке да није реч ни о каквом вирусу, већ да је тзв. „вирусна инфекција“ последица масовног тровања, између осталог и овим гасом, које се спроводи кроз кампању авио-запрашивања неба, у циљу заштите атмосферског омотача од UV-зрачења и озонских рупа (тзв. „Кемтрејлс“, *chemtrails*).¹⁷ Неки лекари су у том случају

15 „Lečenje mora zavisi od volje onoga koga se tiče. Pacijent nije objekt medicine nego subjekt, koji, uz pomoć lekara, treba slobodno da odluči o svim merama koje se tiču njegovog zdravlja.“ Више у: Jakov Radišić, „Pristanak pacijenta na lečenje i odgovornost zbog lečenja bez punovažnog pristanka“. *Evropska revija za pravo osiguranja*. 1/2012: 39-48. Udruženje za pravo osiguranja Srbije. Beograd. 2012, str. 39.

16 „Pacijent ima pravo da slobodno odlučuje o svemu što se tiče njegovog života i zdravlja, osim u slučajevima kada to direktno ugrožava život i zdravlje drugih lica.“ Више у: Jakov Radišić, „Pristanak pacijenta na lečenje i odgovornost zbog lečenja bez punovažnog pristanka“, 2012.

17 Тако нпр. лекар Алек Рачић истиче управо ова опажања: https://www.youtube.com/watch?v=x9BN44Am_Mo, <https://www.youtube.com/watch?v=h1SNuGsGN9c&t=1299s>, <https://www.youtube.com/watch?v=w2xz5xLgWWY>

уместо обичних хируршких маски препоручили ношење гасних маски са озбиљном угљеничком заштитом од аеро-загађења.¹⁸ Истовремено, пулмолози упозоравају да је необјављени рат почео и пре запрашивања, сејањем корених биљака које имају погубно алергено дејство, и изазивају аутоимуноу болест. Ови стручњаци истичу да је вакцинисање од сезонског грипа у великој мери смањиле имунитет популацији. За један део стручне и критичке јавности постављање телекомуникационе 5G мреже, која не само да омогућава убрзани пренос података већ и управљање на даљину, главни је узрочник масовног обољења људи (видети: Bruns et al 2020). 5G-мреже раде на таквој фреквенци да хемоглобин у крви човека, који се налази у близини емитера, губи способност да се веже за кисеоник, па тако организам остаје без кисеоника, а пацијент умире у најгорим мукама.¹⁹

Критичка јавност посебно се бавила стањем у здравственим установама којима прети опасност да доживе колапс, јер капацитети Домова здравља, Ковид-амбуланти, Клиничких центара..., нису довољни да пруже помоћ и заштите људе од масовног ширења заразе. У питање је доведена и поузданост PCR-тестова, пошто се показало да је њихова прецизност понекад и испод 50%. Такође, на осуду јавности је наишло и смештање људи у колективне центре, тзв. „јавне карантине“ где су пацијенти подвргнути лечењу у великим спортским дворанама или под сводовима велесјајамских хала. Капацитети неких од ових „пољских болница у затвореном“ премашују и неколико хиљада лежаја. Овде се поставља питање ефикасности и безбедности лечења пацијената од вирусно-респираторне инфекције у таквим условима.

ГЛОБАЛНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Препорука да сви људи у међусобној комуникацији обавезно држе одстојање од најмање 2 метара посебно је

¹⁸ Isto.

¹⁹ На ову тему излаже професор Медицинског факултета у Београду dr.sci Нада Костић: B 92. „Nada Kostić ponovo o virusu i 5G mreži: Znete da je narod oduševljen mnome? Protivnik sam teorija zavere“. 11. maj 2020. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2020&mm=05&d=11&nav_category=12&nav_id=1682708: „Ona je ranije rekla da na osnovu medicinskih dokaza tvrdi da elektromagnetni talasi 5G mreže uzimaju kiseonik, odvajaju ga od hemoglobina i onda se zna kakav je kraj.“

подвргнута критици јавности. Писана су правила и држане презентације о потреби да људи држе дистанцу једни од других: да се пријатељи не грле и не рукују (измишљени су нови начини поздрављања међу људима када се нађу у непосредном контакту), да партнери не одржавају сексуалне односе и да родитељи и деца не размењују нежност. Критичари су указивали да социјално дистанцирање дехуманизује свет и људске односе у њему, и да су људи „социјална бића“ која имају потребу да са другима поделе емоцију (Van Bavel et al, 2020). Покушај увођења „социјалног дистанцирања“ људи у сфери приватног није успео, али се зато на јавном месту „социјална дистанца“ одржала и постала мера здравствене одговорности, а ношење заштитних маски, визира и рукавица предочава се као пожељно понашање у јавном дискурсу.²⁰

У економској и финансијској сфери вирус је послужио као повод да се редукује коришћење папирног новца у оптицају. Убрзо се прешло на препоруке да се користи дигиталан новац, тзв. „картице“, уместо готовог новца, уз тврдњу да корисници могу да се заразе преко папирног новца. Истовремено је, због додатних мера заштите од вируса, доступност готовине оптерећена тежином подизања кеш-новца из банака, дугим редовима који обесхрабрују и најупорније заговорнике готовог новца.²¹ У капиталистички структурисаним друштвима под удар рестриктивних мера друштвене комуникације прво су се нашле услужне делатности. Забрана јавних окупљања посебно је погодила: угоститељство, културу и туризам. Последице корона-вируса у области туризма тек ће бити разматране. Посебну тешкоћу представљају компликоване процедуре за прелазак људи преко граница и одлазак на жељене дестинације.²²

20 “People wearing a surgical mask are more responsible because they take the new social norms more seriously.” Више у: Antonio Olivera-La Rosa, Erick Chuquichambi, Gordon Ingram. „Keep your (social) distance: Pathogen concerns and social perception in the time of COVID-19.“ *Personality and Individual Differences*. Vol. 166. Elsevier. 2020, p. 5.

21 „Krizna sa korona virusom je dala ljudima novi razlog za odvajanje od novčanica. Široko je rasprostranjeno uvjerenje da se virus može širiti putem novčanica, što je mnoge trgovine natjeralo da na vrata postave znaCOVe bez gotovine. (...) Taj trend, koji je raširen u razvijenim dijelovima svijeta, dao je dodatni podsticaj digitalnom bankarstvu i kompanijama koje koriste negotovinsko plaćanje. Apple Pay-u i PayPal-u ide odlično.“ Више у: Howard Davies. „Hoće li korona virus ubiti gotovinu?“. *AlJazeera Balkans*. Sarajevo. 3. avgust 2020.

22 “At the same time public health concerns, and continuing government restrictions on international travel, may be reflected in changing tourism behaviour with people choosing to take holidays within their own countries rather than to travel abroad.” Више у: Peter Jones, Daphne Comfort. „The

Предлози да се уведу „корона пасоши“ за сада су „на чекању“.²³ Свет је успорио активности на глобалном нивоу, а многе туристичке земље доживеле су економски слом од кога ће се опорављати годинама.

На политичком плану корона-вирус је условио померања и промене у равни локалног, али и глобалног. У многим земљама са смањеним демократским капацитетима епидемија је послужила као средство додатног ограничења изборних слобода и права, и допринела је учвршћивању стабилokratских поредака (Miladinović 2020). Избори одржани у условима свеопште епидемије (са забраном или битним ограничењем окупљања, са медијима који су пропагирани збијање редова, и уз масовно ширење панике од смрти) често нису задовољавале ни минимум демократских стандардна изборног надметања.²⁴

Са друге стране, на глобалном плану тзв. „глобална пандемија“ требала је да послужи заустављању раста популизма и националног суверенизма и јачању глобалних агенди иза којих стоје неформални центри моћи са великим утицајем на „дубоку државу“ (*deep state*) или „Велику мочвару“ (*Great swamp*) којом управља светска финансијска елита преко корумпиране бирократије на темељима гвозденог закона олигархије.²⁵ Политички дискурс „глобалне пандемије“

COVID-19 Crisis, Tourism and Sustainable Development“. *Athens Journal of Tourism*. Volume 7. Issue 2: 75-86. Athens Institute for Education and Research. Athens. June 2020. p. 80.

23 Идеја са „корона-пасошом“ требала би да послужи као додатно средство притиска да се прими вакцина која је у припреми, јер без доказа о вакцинацији, у том случају, не би било могуће путовати. Јавност је посебно узнемирила најаву да би нова вакцина могла бити нанотехнолошка. То је нова генерација тзв. „паметних вакцина“, које у себи садрже чип са програмом за праћење вируса. Многе традиционалисте ово је навело на закључак да је одпочела ера „чиповања људи“, и да је то већ предвиђено у „Откровењу Јовановом“, апокалиптичном тексту „Новог завета“, који најављује „Крај историје“.

24 Дражен Лалић професор социологије политике са Свеучилишта у Загребу износи запажање: „*Onaj koji upravlja krizom, on pobeđuje na izborima – to je aksiom u politikologiji*“, navodi Lalić za BBC na srpskom uz napomenu da je kriza na Balkanu nije izazvana samo virusom korona, već i unutrašnjim faktorima u društvima. [...] Ako imate snažnog političara koji je stalno u medijima, šalje poruke sigurnosti, da će se on obračunati sa problemom, ili da je već navodno pobeđio epidemiju, to kod birača koji su pogodni zbog tradicionalne ili interesne vezanosti predstavlja dodatnu kombinaciju.“

25 У САД корона-вирус игра врло значајну улогу у изборној кампањи које је одпочела крајем лета 2020. Бирачко тело није задовољно учинцима републиканске администрације председника Трампа када је у питању вођење здравствене политике одговора на COVID-19. Са друге стране, председник Трамп је изјавио да: „*agencija namerno ne dozvoljava farmaceutskim kućama da testiraju cepivo da bi se i to veliko otkriće objavilo tek posle 3. novembra*“. [...] У суботу се први човек администрације жалио на *Tviteru* да *duboka država*, оличена у симпатизерима демократа

под снажним је мњењем да светске финансијске елите воде необјављени рат против нација и држава, настојећи да уведу глобални поредак.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Глобална и глобалистичка агенда о превенцији од COVID-19 следи логику нових форми бихејвиоралних условљености на плану измене система вредности и нових понашања људи: слабљењу „традиционалних облика друштвене условљености“ и раскиду социјалних веза. Прихватање сикјуритизације као новог начина живота у коме се због сигурности и заштите од претеће опасности од смртоносне заразе добровољно жртвују људска права (чија је улога да бране слабању јединку од државне принуде) представља суштину и полазну основу новог политичког дискурса у чијем је средишту нова политика – политика страха од смрти. Људима се нуди здравствена сигурност у замену за уставом гарантоване слободе, које се крше под изговором заштите тзв. „рањивих група“ које би могле бити усмрћене смртоносним вирусом. Ова политика настоји да пребаци пуну одговорност на владе државе-чланице СЗО како би владе превентивно деловање на сузбијању заразе, и успоставиле контролу над стихијом смртоносне заразе. Из тог разлога пред нашим очима се одиграва медијска хистерија у чијем је средишту ширење панике страхом од смрти. Свакако да је несрећа која се одиграва пред нашим очима добила такве размере да је додатно глобализовала свет и ставила пред испит међусобну солидарност држава и нација. У ком правцу ће свет даље ићи остаје да се види...

u upravi, namerno odlaže pronalaženje vakcine i druge pomake u lečenju do posle izbora. Dvadeset i četiri časa kasnije, Agencija za hranu i leCOVe dala je „zeleno svetlo“ za korišćenje krvne plazme.“ Више у: Jelena Stevanović. „Trump: Duboka država odlaže vakcinu protiv korona-virusa“. *Politika*. Beograd. 25.08.2020.

ЛИТЕРАТУРА

Ројтерс. 2020. Више од 1000 нових случајева у Италији, две особе преминуле у Црној Гори. <https://www.rts.rs/page/stories/ci/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81/story/3135/koronavirus-u-svetu/4056677/koronavirus-svet-broj-zarazenih-mrtvih-mere-ukidanje-restriktivnih-mera.html>

Ackerman Gary, Petreson Hayley. 2020. "Terrorism and COVID-19: Actual and Potential Impacts". *Perspectives on Terrorism*. Volume 14, Issue 3: 59-73. Universiteit Leiden: Institute of Security and Global Affairs

Asošijeted Pres. 2020. Pojedini lekari dovode u pitanje korišćenje respiratora. <https://www.glasamerike.net/a/neki-lekari-dovode-u-pitanje-kori%C5%A1%C4%87enje-respiratora/5369208.html>

B92. 2020. Nada Kostić ponovo o virusu i 5G mreži: Zbate da je narod oduševljen mnome ? Protivnik sam teorija zavere. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2020&mm=05&dd=11&nav_category=12&nav_id=1682708

Bavel Van Jay, Baicker Katherine, Willer Robb et al. 2020. "Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response". *Nature Human Behavior*. Vol. 4. Issue 4: 460-471. Springer Nature Limited.

BBC, 2020. Korona virus; Koliko se dugo zadržava na čvrstim površinama? <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-51946769>

BBC, 2020. Korona-virus: lečenje u poljskim bolnicama širom sveta u fotografijama. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-52099362>

Beta, 2020. Broj zaraženih korona virusom u Italiji povećan 50 odsto za 24 časa. <https://www.danas.rs/svet/broj-zarazenih-korona-virusom-u-italiji-povecan-50-odsto-za-24-casa/>

Bruns Axel, Harrington Stephen, Hurcombe Edward . „Corona? 5G? or both?: the dynamics of COVID-19/5G conspiracy theories on Facebook“, *Media International Australia*. Sage Journals. August 4-th 2020.

Chakraborty Indranil, Maity Prasenjit. 2020. "COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention". *Science of the Total Environment*. Volume 728. Elsevier

Cohen Jon and Kupferschmidt Kai. 2020. "Countries test tactics in war against COVID-19". *Science*. Vol. 367. Issue 6484: 1287-1288. Washington DC: The American Association for the Advancement of Science

Internacionalna federacija farmaceuta [IFF]. 2020. COVID-19: Često postavljana pitanja i razbijanje mitova, str. 3-15.

Davies, Howard. 2020. Hoće li korona virus ubiti gotovinu?. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/hoce-li-korona-virus-ubiti-gotovinu>

Dorigatti Ilaria, Okell Lucy, Cori Anne, Imai Natsuko, Baguelin Marc, Bhatia Sangeeta, Boonyasiri Adhiratha, Cucunubá Zulma, Cuomo-Dannenburg Gina, FitzJohn Rich, Fu Han, Gaythorpe Katy, Hamlet Arran, Hinsley Wes, Hong Nan, Kwun Min, Laydon Daniel, Nedjati-Gilani Gemma, Riley Steven, Elmsland van Sabine, Volz Erik, Wang Haowei, Wang Raymond, Walters Caroline, Xi Xiaoyue, Donnelly Christl, Ghani Azra, Ferguson Neil. *Report 4: Severity of 2019-novel coronavirus (nCoV)*. Imperial College London. COVID-19 Response Team. 10. February 2020.

Đurđević, Mila. 2020. Dr Braun Matema za RSE: Deca i korona-virus. <https://www.slobodnaevropa.org/a/barun-matema-o-deci-i-korona-virusu/30525608.html>

Erdogdu, Mustafa. 2020. "COVID-19 and the End of the Road for Neoliberalism". *11. International Conference of Political Economy: Global Inequalities*. Online Conference: June, 24-25, Taxim Hill Hotel, Istanbul.

Gémes Katalin, Talbäck Mats, Modig Karin, Ahlbom Anders, Berglund Anita, Feychting Maria, Matthews Anthony. 2020. "Burden and prevalence of prognostic factors for severe COVID-19 in Sweden". *European Journal of Epidemiology*. Vol. 35: 401-409, Springer

Hina, 2020. U mrtvačnici groblja u Bergamu konačno više nema leševa. <http://rs.n1info.com/Svet/a590570/Bergamo-koronavirus.html>

I.Š.M. 2020. Polovina smrtnih slučajeva od posledica korone u domovima za negu starih. <https://www.danas.rs/svet/polovina-smrtnih-slucajeva-od-posledica-korone-u-domovima-za-negu-starih/>

Jones, Peter, Comfort Daphne. 2020. "The COVID-19 Crisis, Tourism and Sustainable Development". *Athens Journal of Tourism*. Volume 7. Issue 2: 75-86. Athens Institute for Education and Research

Kamerlin Shina and Kasson Peter. 2020. "Managing Coronavirus Disease 2019 Spread With Voluntary Public Health Measures: Sweden as a Case Study for Pandemic Control". *Clinical Infectious Diseases*. Oxford University Press

Kraemer, Moritz & Yang, Chia-Hung & Gutierrez, Bernardo & Wu, Chieh-Hsi & Klein, Brennan & Pigott, David & Plessis, Louis & Faria, Nuno & Li, Ruoran & Hanage, William & Brownstein, John & Layan, Maylis & Vespignani, Alessandro & Tian, Huaiyu & Dye, Christopher & Pybus, Oliver & Scarpino, Samuel. 2020. "The effect of human mobility and control measures on the COVID-19 epidemic in China". *Science*. Vol. 368. Issue 6490: 493-497. Washington DC: The American Association for the Advancement of Science

Lin, Qianying & Zhao, Shi & Gao, Daozhou & Lou, Yijun & Yang, Shu & Musa, Salihu & Wang, Maggie & Wang, Weiming & Yang, Lin & He, Daihai. 2020. "A conceptual model for the outbreak of Coronavirus disease 2019 (COVID-19) in Wuhan, China with individual reaction and governmental action". *International Journal of Infectious Diseases*. Volume 93: 211-216, Elsevier

Miladinović, Aleksandar. 2020. Korona virus, izbori i pandemija: Da li virus korona učvršćuje vlast na Balkanu? <https://www.bbc.com/serbian/lat/balkan-53491877>

N1. „SZO: Smrtnost od korona virusa veća nego od sezonskog gripa“, *N1*, 03.03.2020, <http://rs.n1info.com/Zdravlje/a574662/SZO-Smrtnost-od-koronavirusa-veca-nego-od-sezonskog-gripa.html>

Nguyen Candice, Campos Robert, Carroll Jeremy, Rutanashoodech Anthony and Myers Sean. 2020. "Endangered Pangolin a Possible Link in Spread of COVID-19 – Illegal animal trade may have triggered worldwide spread of COVID-19". *NBC Bay Area*

Olivera-La Rosa Antonio, Chuquichambi Erick, Ingram Gordon. 2020. "Keep your (social) distance: Pathogen concerns and social perception in the time of COVID-19". *Personality and Individual Differences*. Vol. 166. Elsevier

Radio televizija Pančevo. 2020. „Branimir Nestorović: Jasno je da je virus veštački, pitanje ko ga je napravio“. <http://rtvpancevo.rs/2020/05/19/dr-nestorovic-jasno-je-da-je-virus-vestacki-pitanje-je-ko-ga-je-napravio/>

Radišić, Jakov. 2012. „Pristanak pacijenta na lečenje i odgovornost zbog lečenja bez punovažnog pristanka“. *Evropska revija za pravo osiguranja*. N° 1/2012: 39-48. Beograd: Udruženje za pravo osiguranja Srbije

Ross Smith Nicholas, Fallon Tracey. 2020. "An Epochal Moment? The COVID-19 Pandemic and China's International Order Building". *World Affairs*. Volume 183. Issue 3: 235-255. SAGE Journals

S.M.L. „Korona napada testise – dr Nestorović otkrio šokantnu istinu o virusu“. <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/korona-napada-testise-dr-nestorovic-otkrio-sokantnu-istinu-o-virusu/xhert1m>

Schumaker, Erin. 2020. Timeline: How coronavirus got started – The outbreak spanning the globe began in December, in Wuhan, China. <https://abcnews.go.com/Health/timeline-coronavirus-started/story?id=69435165>

Stevanović, Jelena. 2020. Tramp: Duboka država odlaže vakcinu protiv korona-virusa. <http://www.politika.rs/sr/clanak/461096/Svet/Tramp-Duboka-drzava-odlaze-vakcinu-protiv-virusa-korona#!>

T. T. 2020. Ovo je temperatura koju ni korona ne može da preživi: Ne, leto nam neće pomoći u suzbijanju virusa, <https://www.telegraf.rs/zivot-i-stil/zdravlje/3206138-ovo-je-temperatura-koju-ni-korona-ne-moze-da-prezivi-ne-leto-nam-neece-pomoci-u-suzbijanju-virusa>

The Guardian, 2020. Respiratori – najtraženije i najdragocnije mašine na svetu. <http://rs.n1info.com/Zdravlje/a582463/Respiratori-najtrazenije-masine-na-svetu.html>

Türsen Ümit, Türsen Belma, Lotti Torello. 2020. “Ultraviolet and COVID-19 pandemic”. *JCD*. Vol. 19: 2162-2164. Wiley.

World Health Organization [WHO]. 2020. *Q&A on coronaviruses (COVID-19)*, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses>

Vladan Stankovic

COVID-19: A POLICY OF FEAR OF DEATH

Resume

The global and globalist Agenda on prevention from COVID-19 follows the logic of new forms of behavioral conditioning in terms of changing the value system and new behaviors of people: the weakening of „traditional forms of social conditioning“ and the severance of social ties. Accepting securitization as a new way of life in which human rights are voluntarily sacrificed for security and protection from the imminent danger of a deadly infection (whose role is to defend a weak individual from state coercion) is the essence and starting point of a new political discourse centered on new politics – The politics of fear of death. People are offered health security in exchange for the constitutionally guaranteed freedom, which is violated under the pretext of protecting the so-called „Vulnerable groups“ that could be killed by a deadly virus. This policy seeks to shift full responsibility to the governments of WHO member states in order for governments to take preventive action to combat the infection, and to establish control over the element of the deadly infection. For this reason, a media hysteria is unfolding before our eyes, at the center of which is the spread of panic with the fear of death. Certainly, the disaster that is taking place before our eyes has reached such proportions that it has additionally globalized the world and put the mutual solidarity of states and nations to the test. It remains to be seen in which direction the world will go...

Keywords: COVID-19, epidemics, social relations, security, globalization, social control.

* Овај рад је примљен 10. августа 2020. године, а прихваћен на састанку Редакције 15. септембра 2020. године.